

א' ניסן תש"פ

26 מרץ 2020

צוות חשיבה בנושא תכנון פיזי ארוך טווח - היום שאחרי משבר הקורונה

- על רקע משבר הקורונה, רוב החשיבה ותכנון המדיניות הממשלתית ממוקדת בשלב זה, בצדק, בטווחי הזמן הקצרים. זאת, על רקע חוסר הוודאות הגדול והצורך לנקוט צעדי מדיניות מהירים ונחרצים שיאפשרו מצד אחד להקטין ככל שניתן את קצב התפשטות המגפה ומצד שני למזער את הפגיעה הכלכלית במשק.
- בדומה לכלל הממשלה, גם מינהל התכנון מתמודד בימים אלה בעיקר עם שאלות בוערות ומתן מענה לצרכי השעה שמועלים על ידי מוסדות התכנון, גופים יזמיים, אנשי מקצוע והציבור הרחב.
- האגף לתכנון אסטרטגי במינהל התכנון נועד בין היתר על מנת לבצע חשיבה ותכנון אסטרטגי, לטווחי זמן ארוכים קדימה. במקביל לקידום סוגיות שונות מענה ל"כאן ולעכשיו", אנו מעוניינים לקדם חשיבה ולהציע פעילויות ומשימות לביצוע לקראת היציאה ממשבר הקורונה ולאחריה (בתחום התכנון הפיזי, תהליכי תכנון וכיוצ"ב). להבנתנו ברור כי התקופה הקרובה טומנת בחובה אתגרים וסיכונים לאוכלוסיה ולמערכות השונות אך ניתן לזהות גם הזדמנויות שונות אותן כדאי יהיה למנף בהווה ובעתיד.
- הזדמנות אחת אותה בודאי ראוי לנצל בתקופה זו וללמוד ממנה לעתיד הינה ייצור שיתופי פעולה משמעותיים שהם חוצי משרדים ומגזרים.
- לאור האמור אנו מעוניינים להקים קבוצת חשיבה (פורום) שמטרתה היוועצות רחבה יחסית ופתוחה עם גורמים ואנשים שונים במשק ובאמצעות כך לקדם סוגיות, פעולות וצעדים קונקרטיים אותם ראוי לקדם יחד או כל אחד לחוד, על מנת לצאת מהמשבר מחוזקים ככל הניתן. שיטת העבודה של הפורום תהיה באמצעות היוועצות דרך קבוצת ואטסאפ, אתר טרלו (הסבר בהמשך) ושיחות זום.
- צעדים אלה יכולים להתייחס לתרחישים שונים של התפתחות הקורונה – תסריט אופטימי של חזרה מהירה יחסית לשגרה, תסריט פסימי של חזרה איטית ותסריט קיצון של חזרה איטית, התפרצות חוזרת והאטה משמעותית של המשק.
- ברור כי ייתכנו תסריטים רבים נוספים, ככל שחושבים על תסריטים יש לזכור שמטרתם היא מתודולוגית בלבד, על מנת לסייע בתהליך החשיבה ובניתוח ההזדמנויות והאתגרים ולכן ככל שנחשוב על תסריטים שונים מוצע לזהות את מה שיעבוד בכל תסריט ויהיה חסין יחסית לשינויים.
- במקביל לעבודה דומה שמבוצעת על ידי הממשלה בריכוז המועצה הלאומית לכלכלה עבור כלל המשק, נבקש מחברי הפורום להתייחס באופן ספציפי לעולם התכנון ארוך הטווח תוך התייחסות לשאלות המכוינות הבאות ולפחות לארבע תקופות זמן: 1. תקופת המשבר עצמו 2. תקופת היציאה מהמשבר 3. תפקוד לאחר המשבר 4. כניסה לתקופה נוספת של קורונה (בתקווה שלא תקרה).

• נבקש מחברי הפורום לשים דגש מיוחד על נושא ההזדמנויות שנוצרות במשבר. מדינת ישראל ידועה ברוח היזמית שלה וביצירתיות הרבה שמאפשרת צמיחה גם בתנאים קשים של מיתון, מלחמה וכו'. הפורום יכול לחשוב לטווח ארוך ומחוץ לקופסה ויכול לספק הצעות שיאפשרו לנו למנף את המשבר על מנת לצאת ממנו מחוזקים מתמיד, בתחומי התשתיות, המסחר, דפוסי העבודה, התעשייה, החקלאות, תכנון סביבות המגורים ושיטות העבודה של מערכות התכנון:

1. כיצד אנו צופים שהענף יתפקד בטווחי הזמן השונים בתקופות הזמן השונות תחת התרחישים השונים? מה הם הגורמים המעצבים¹ שמובילים לתפקוד הזה?
2. אילו הזדמנויות נוצרות כתוצאה מהמשבר, שבמדיניות מושכלת ניתן למנף אותן לשיפור המצב? האם ניתן להתחיל לקדם את המדיניות הזו כבר היום, ואם כן- מה מדיניות זו כוללת וכיצד ניתן לקדמה?
3. במעבר חזרה ממצב של סגר חלקי והקטנת פעילות, למצב של פעילות מלאה, איזו מדיניות ופעולות קונקרטיות כדאי ליישם על מנת שהמעבר יתבצע כמה שיותר טוב ויבטיח צמיחה מהירה ואיכותית של המשק דרך עולם התכנון?
4. דוגמאות ראשוניות לכיווני חשיבה:
 - ביצוע קפיצת מדרגה טכנולוגית-דיגיטלית בשירותים התכנוניים לרשויות ולאזרחים (נדרש לפרט זאת וגם להימנע ממיקוד יתר רק בסוגיה זו...)
 - שינוי דפוסי פעולה מרחביים כגון קידום הלוגיסטיקה וייעול מערכי השינוע והשליחויות, מעבר קמעונאים למודלים חדשים שיצריכו התארגנות או מענה תכנוני אחר, מודל אחרים של תנועה במרחב, שימוש בטכנולוגיה על מנת לצמצם נסועה וכו'.
 - פיתוח מרחבי עבודה ופנאי, פתוחים וסגורים, במבני המגורים ו/או בסביבת הבית, כך שאלו יתנו מענה במצבי חירום ובשעת שגרה (למשל על גגות מבני מגורים).
 - ביצוע קפיצת מדרגה מבחינת פיתוח תשתיות תחבורה ובכלל, תוך ניצול ההשבתה בזמן המשבר (פיתוח שגם מוביל ליצירת מקומות עבודה).
 - בחינת הצורך בחקלאות וייצור מקומיים וההשלכות התכנוניות של צורך זה, באם קיים.
5. תוצרים נוספים שהפורום יכול וצריך לייצר?
6. האם אתם מזהים גורמים נוספים שצריכים לקחת חלק בתהליך?

¹ הגורמים המעצבים הם אלה שמשפיעים על התפתחות התהליכים. לדוגמה: מדיניות הממשלה בדבר ריחוק חברתי וסגר ופיתוחים בתחום המדע והטכנולוגיה שבין היתר מייצרים חיסון ותרופות לוירוס, אוטומציה ועבודה מרוחק, מדיניות כלכלית- פיסקלית ומוניטרית, פריסת רשת ביטחון ועוד.

• תהליך עבודה מוצע (טנטטיבי):

1. יום חמישי 26.3- הקמת קבוצת וואטסאפ, העלאת חומרים לטרלו² (trello), הפצת המסמך הנוכחי בקרב חברי הפורום ובקשה לחשיבה ראשונית ושליחת רעיונות ועבודות לשאר חברי הפורום.
2. יום חמישי 02.04- הפצת טיוטת מסמך להערות, המסמך יסכם את התובנות שיעלו דרך הטרלו והואטסאפ.
3. בהמשך - קיום ישיבה מקוונת של הפורום על מנת לדון בסוגיות שעלו. אפשרות לחלוקה לצוותי עבודה שיעמיקו בסוגיות שונות ויציפו לפורום תובנות מרכזיות מהסוגיה שבתחום עיסוקם.
4. בהמשך - ישיבה מקוונת שניה על טיוטה מגובשת יותר של צעדי מדיניות ופעולות קונקרטיות שמוצעות. המסמך יהיה "מסמך חי", שיתעדכן מעת לעת בהתאם להתפתחויות ולתובנות החדשות שיצטברו לאורך תקופת המשבר.
5. בהמשך - קיום ההיועצות דרך הטרלו, וואטסאפ וזום ופיתוח מהלכים נוספים ככל שימצא לנכון (השפעות ארוכות טווח למשל, שימוש בפורום להיועצות בסוגיות נוספות וכו').

בברכה,

שחר סולר

סגן מנכ"לית מינהל התכנון לנושא תכנון אסטרטגי

shahars@iplan.gov.il

² על מנת להיכנס לטרלו יש להירשם לאתר באופן חד פעמי, אין צורך בתשלום או התקנת אפליקציה. כתובת האתר לרישום www.trello.com, קישור לאתר ישלח גם דרך קבוצת הוואטסאפ ואז קישור נוסף לקבוצה של "תכנון- היום שאחרי..."